

Kárbin Ákos

Német és osztrák levéltárak bemutatása

Külföldön kutatni különösen izgalmas és érdekes, ugyanakkor kutatási témánk előre meghatározza azt, hogy mely levéltárban őrzik a kutatni kívánt anyagokat, dokumentumokat. Fontos tanács, javaslat, hogy a külföldön végzett kutatást érdemes előre alaposan megtervezni. Ez egyébként elvárás is minden ösztöndíjszervezettől, amely németországi vagy ausztriai kutatásokat finanszíroz. Az egyes levéltárak honlapján minden információ fellelhető, amely alapján kapcsolatba léphetünk munkatársaival, vagy akár könnyen beletekinthetünk az adott levéltár kutatási szabályzatába, reprográfiai díjszabásába. Nem mellékesen akár azt is feltüntethetik webes felületükön, hogy az általunk kiszemelt időben éppen nem tart nyitva az érintett közgyűjtemény, így érdemes újabb időpontot kitűznünk kutatásunk céldátumává.

Egyébként nem ritka a tervezésnek köszönhetően, hogy küllhoni munkánk megkezdésekor már előkészített anyag vár majd bennünket. Jelen sorok szerzőjének berlini és bécsi kutatási tapasztalatai vannak, így ezekről tud szólni. Ennek megfelelően összegyűjtött számos olyan praktikus információt, amelyeket olvasva e beszámolót a leendő kutató esetleg felhasználhat munkája során.

BUNDESARCHIV BERLIN-LICHTERFELDE (BA)

Németország legnagyobb levéltára a Bundesarchiv, ahol többek között a kormányzervek anyagát őrzik.¹ A levéltár több városban és helyen került kialakításra:² Az ismertetésben a Berlin-Lichterfelde egységről szólok, ahol a Német Birodalom (1866/1871–1945), az NDK és pártjainak, valamint tömegszervezeteinek dokumentumai kerültek elhelyezésre.

Berlin-Lichterfelde-én az épületek az egykori amerikai szektor területén találhatóak, amelyeket a Mittenbahn a 25-ös S-Bahnnal lehet a legkönnyebben megközelíteni, valamint a X11-es busszal (Bundesarchiv megálló). Az intézmény területén egyébként parkolási lehetőség is biztosított. A levéltár mindenki számára nyitott és a kutatás ingyenes. A világ minden tájáról érkező számos kutató részére hosszas nyitva tartás teszi lehetővé a kutatást, mert a főépület nagykutatóterme hétfőtől csütörtökig 8 órától 19 óráig, pénteken 8 órától 16 óráig fogadja az odalátogatókat. A kutatóterem fényes és tágas, s minden részlegével együtt kb. 150 fő befogadására alkalmas. Másolat készítésére van lehetőség, papíralapú és digitális formában is, azonban fényképezőgép használatára nincs mód.

A mikrofilmolvasóban modern, digitális gépeken keresztül elevenedik meg a múlt, ahol helyben másolatot készíthetünk az anyagról és a kutatás végeztével, azt akár a helyszínen, akár banki átutalással is fizethetjük. Szolgáltatásuk tekintetében nagy előnyt jelent, hogy az iratok előkészítésére naponta kerül sor, a délelőtt megrendelt anyag még aznap, illetve a délután megrendelt anyagot már a következő napon a kutató rendelkezésére bocsátják. Az iratokat és a mikrofilmeket számítógépes rendszeren keresztül kell kikérni és külön örömet okoz, hogy nem maximalizálták a kérések számát. Az egyes fondokban és állagokban, mikrofilmekben és hagyatékokban a levéltár belső hálózatán, az interneten keresztül és természetesen papír alapú segédletek és repertóriumok segítségével is lehet tájékozódni.

¹ A Bundesarchiv honlapjának elérhetősége: www.bundesarchiv.de

² Bayreuth (Lastenausgleich); Berlin-Lichterfelde (Reich, DDR, SAPMO); Berlin-Wilmersdorf (Filmarchiv); Freiburg im Breisgau (Militärarchiv); Hoppegarten (Zwischenarchiv/Filmarchiv); Koblenz (Bundesrepublik Deutschland); Ludwigsburg (Außenstelle bei der Zentralen Stelle der Landesjustizverwaltungen zur Aufklärung nationalsozialistischer Verbrechen); Rastatt (Erinnerungsstätte für die Freiheitsbewegungen in der deutschen Geschichte); Sankt Augustin-Hangelar (Zwischenarchiv).

Fontos kiemelni, hiszen akár magyar kutatókat is érinthez a Bundesarchiv R 901-es fondja. Ez az állag eredetileg a Politisches Archiv des Auswärtigen Amts anyagát alkotta, pontosabban a külügyminisztérium II. a kereskedelmi osztálynak a részét képezi. Helyhiány következtében azonban a II. világháborút követően a Bundesarchivban nyert végleges elhelyezést és mind a mai napig itt őrzik és áll a kutatók rendelkezésére ez a méreteiben is óriási irategyüttes.

A Bundesarchivban nagyon gazdag hagyatéki anyagot is őriznek különböző személyektől, főképpen a 18. század végétől egészen napjainkig. A honlapon található egy Suchmaschine, melynek segítségével könnyen áttekinthető, hogy az adott hagyatékot a Bundesarchiv mely épületében őrzik, illetve eligazítást ad abban is, hogy a keresett írásos örökség mely más országban található.

GEHEIME STAATSARCHIV PREUBISCHER KULTURBESITZ (GSTAPK)

A brandenburgi és porosz történeti anyagok egyik legprominensebb és legnagyobb gyűjtőhelye a megközelítőleg 38.000 iratfolyómétert őrző Geheime Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz.³ A központból többféleképpen megközelíthető a Berlin délnyugati – Dahlem – városrészében elhelyezkedő levéltár, amely a Bundesarchivhoz hasonlatosan egész közel van a Freie Universität-hez.

A levéltár egy patinás épületben helyezkedik el, amely hétfőn és kedden 8-tól 16 óráig, szerdán és csütörtökön 8-tól 18 óráig, végül pénteken 8-tól 15 óráig fogadja a kutatókat. A kutatóteremben kb. 50 személy tud egy időben kutatásokat végezni, amely modern, tágas, és nappal hatalmas ablakainak köszönhetően meglehetősen világos. A beiratkozás, regisztráció ingyenes.

Ebben a levéltárban is van lehetőség másolatok készítésére, csak digitális formában, azonban a fényképezés itt sem engedélyezett. A kutatónak egyes irattípusokat van módja eredetiben is megtekintenie, de az iratok egy részéről mikrofilmmásolatot készítettek és ebben a formában áll a rendelkezésükre. A felvételek megtekintésére a kutatónak a főépületben kialakított mikrofilmolvasóban van lehetősége. Nem mellékesen a Staatsarchiv anyagának egy részét digitalizálták, amely állományt az internetes felületükön használhatják a kutatók.

Az iratokhoz helyben használható repertóriumokon, vagy eredeti mutató- illetve iktatókönyveken keresztül lehet eljutni. Az iratokat papír alapon is ki lehet kérni, fontos a jelzeteket precíz módon feltüntetni, ugyanakkor a dokumentumokat internetes portáljukon keresztül is megkérhetjük. Az előkészítés ebben a levéltárban irattípusonként változó, példának okáért a délelőtt megkért kötetek és dobozok esetében délutáni, a délután megkért anyagok esetén pedig a következő munkanapon történik. Egyéb szálas dokumentumok esetében azonban 2–3 napot kell várni, de előfordulhat a 8 napos előkészítési határidő is.

POLITISCHES ARCHIV DES AUSWÄRTIGEN AMTS (PAAA)

Mint ismeretes a német császárkorban a kancellár a külügyi tárcát birtokolta és ennek következtében hatalmas mennyiségű irat képződött hivatalában, nem beszélve a diplomaták jelentéseiről. Ennek nyomán az első világháborút követően 1920-ban ennek a több mint 20.000 kötetet tartalmazó állománynak egy saját levéltárat alakítottak ki.

A második világháború közepette azonban a levéltárat elmenekítették, de ennek ellenére az 1930-as években keletkezett iratanyagában jelentős károkat szenvedett. A háborút követően az anyag egy jelentős része Nagy-Britanniába került, ahol tudományosan feldolgozták, majd 1956 és 1958 között az NSZK külügyminisztériumának aktáit visszaszolgáltatták, így került a levéltár Bonnba. A szovjet Vörös Hadsereg által megszerzett iratanyagot a keleti szektorban található Bundesarchiv jogelődjénél a potsdami Zentralarchivban helyezték el.

³ A Geheime Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz honlapjának elérhetősége: www.gsta.spk-berlin.de.

Az 1990 utáni újraegyesítést követően a külügyminisztérium átvette az NDK anyagát és szerződéseit, de a levéltár mégsem nyerte vissza az őt megillető helyét. Erre még tíz esztendő kellett várni, amíg 2000-ben az anyag Bonn-ból Berlinbe költözött.

Az új levéltár Berlin Mitte városrészében az Unter den Linden-től keletre a Friedrichswerdersche Kirche mögött található.

Itt kerültek elhelyezésre a német külügyminisztérium anyagai, ahol szintén csak az utolsó 30 év iratai esnek kutatási korlátozás alá.⁴ Mivel a levéltár a minisztérium épületében található, így ennek megfelelően belépéskor a kutatóknak is be kell tartani a biztonsági előírásokat, vagyis a személyazonosságot igazoló dokumentumok ellenőrzése és fémdetektoros vizsgálat után léphet be a kutató a levéltárba, amely hétfőtől csütörtökig 8.30-tól 16.30-ig, pénteken 8.30-tól 15 óráig várja látogatóit.

A kutatóterem itt is meglehetősen tágas és nagy asztalokon folyik a munka. A levéltár állományában a tájékozódást repertóriumok segítik, valamint a regisztráció ingyenes. Az iratokat itt is számítógépen keresztül kell kikérni, a naponta kérhető akták maximális számát 10 dossziében határozták meg. Leggyorsabban ebben az intézményben készítik elő az iratokat, itt a délelőtt és a délután folyamán is több alkalommal szállítanak be aktákat a kutatóterembe. Bizonyos iratokat csak mikrofilmen, valamint mikrofich felvételeken lehet tanulmányozni. Másolatok készítésére itt is van lehetőség költségek terhe mellett, azonban saját fényképezőgép használata engedélyezett és ingyenes.

A levéltár állományának részét képezi prominens diplomaták hagyatékai. Ezeknek a tanulmányozása nem esik korlátozás hatálya alá.

Talán érdemes hozzátenni, hogy a levéltár munkatársai 2000 és 2014 között öt kötetben alfabetikus sorrend szerint feldolgozták az 1871 és 1945 között tevékenykedő diplomaták életét. Ez a lexikonsorozat hatalmas segítséget nyújt egy-egy diplomata szakmai munkásságának és életútjának a megismeréséhez. A kötetek különben bolti forgalomba is kerültek.

STAATSBIBLIOTHEK ZU BERLIN – HANDSCHRIFTENABTEILUNG

Kutatásaink során a levéltárakon túl a berlini könyvtárak állományát is használhatjuk. A méreteiben is legnagyobb könyvtár a Staatsbibliothek zu Berlin. A könyvtárnak azonban van kéziratára is, ahol többek között tudósok, politikusok és művészek hagyatékát, valamint ősnymtatványokat, antik köteteket őriznek.⁵

A Stabi kéziratára a könyvtár Potsdamer Straße 33. számú épületében található. Legkönnyebben U2 metróval (Potsdamer Platz megálló) közelíthető meg.

A beiratkozás nem díjmentes, ahhoz, hogy a könyvtár állományát használhassuk, választhatunk egy hónapig érvényes olvasójegyet, amely 12 Euró, vagy egy éves jegyet, amely 30 Euróba kerül, valamint a 2015 decembere óta bevezetésre került háromnapos jegyet, amely ingyenes belépésre jogosít. A könyvtár kéziratári olvasóterme hétfőtől péntekig 9 és 17 óra között, szombaton pedig 10 és 14 óra között várja kutatóit. Fontos, hogy a közgyűjteménynek vannak olyan anyagai, amely kutatására előzetes bejelentkezés, egyes akták esetében pedig a család hozzájárulása szükséges. Külön engedéllyel az anyagok fotózhatóak.

⁴ A Politisches Archiv des Auswärtigen Amts honlapjának elérhetősége: www.archiv.diplo.de

⁵ A Staatsbibliothek zu Berlin – Handschriftenabteilung elérhetősége: <http://staatsbibliothek-berlin.de/die-staatsbibliothek/abteilungen/handschriften/>

ÖSTERREICHISCHES STAATSARCHIV (ÖSTA)

Az Österreichisches Staatsarchiv története 1749-ig vezethető vissza, amikor Mária Terézia rendelkezései nyomán egy titkos családi levéltárat állítottak fel. Innen egészen hosszú utat tett meg a Staatsarchiv, míg a 19. században kezdett általánossá válni az elnevezés: Haus-, Hof- und Staatsarchiv.

Ebben az ódon levéltárban őrzik többek között a Habsburg Monarchia 1526 és 1918 közötti, a Német-római Birodalom 1806-os fennállásáig, valamint legújabban az Osztrák Köztársaság korában keletkezett iratanyagát.

A Monarchia felbomlása után a Staatsarchivban őrzött szellemi vagyon felügyelete, őrzése jogilag az utódállamokat is megillette. Ennek kapcsán nyolc évig tartó tárgyalássorozat végén 1926 májusában Badenben állapodtak meg, arról hogy Magyarország, pontosabban az Országos Levéltár delegátust küld Bécsbe, a magyar vonatkozású anyagok feltárására, másoltatására, segédletekkel történő ellátására. A kiküldötnök további fontos feladata a magyar kutatók, és Magyarországra érkező külföldi kutatók tájékoztatása. Ő az a személy, akihez a kutató bizalommal fordulhat kérdéseivel, és a delegátus iránymutatásával kezdhet neki kutatásai megtervezéséhez.⁶

Ilyen delegátus működik a Bécsi Magyar Hadikirendeltségen is, amely munkatársat a badeni egyezmény nyomán a Hadtörténeti Intézet küldi a császárvárosba, hogy segítse és eligazítsa a Magyarországról érkező kutató munkáját a Kriegsarchiv állományában.

Mai formájában a levéltár öt részből áll úgy, mint: Archiv der Republik, Allgemeines Verwaltungsarchiv, Kriegsarchiv, Finanz- und Hofkammerarchiv és Haus-, Hof- und Staatsarchiv. Az első négy részleg elhelyezkedését tekintve Bécs harmadik kerületében található a Nottendorfer Gasse 2. szám alatt, ahová az U3-as (narancssárga) metróval a legkönnyebb eljutnunk (Erdberg megálló).⁷ A kutatóterem hétfőn és csütörtökön 9-től 17 óráig, kedden és szerdán 9-től 18 óráig, illetve pénteken 9-től 13 óráig várja a látogatókat. A főépületben könyvtár is működik, ahová a látogatójegy szintén érvényes. A kutatótermet tekintve modern és kb. 50 kutató befogadására alkalmas. A rendelhető tételek maximalizálva vannak, ami 3 darab dobozt, illetve 10 aktát, képet és tervet jelent naponta. Az előkészítés a következő munkanapra értendő. Fényképezőgépet nem lehet használni.

A Haus-, Hof- und Staatsarchiv a belváros szívében található a Minoritenplatzon az első kerületben, a Bundeskanzleramt másik oldalán. Nyitvatartási ideje valamivel rövidebb, mint a főépületé: hétfőtől szerdáig 9-től 16 óráig, csütörtökön 9-től 18 óráig és pénteken 9-től 13 óráig. A kutatóterme méreteit tekintve jóval kisebb, mint a főépületé: kb. 15–20 fő befogadására alkalmas. Ebben a részlegben naponta 6 dobozt, vagy 10 aktát kérhetünk meg, amelyeket a következő munkanapra elő is készítenek, azonban fényképezőgépet itt sem lehet használni.

Az Österreichisches Staatsarchiv anyagában a kutatás nem ingyenes, a kutatónak látogatójegyet kell váltania.⁸ A legolcsóbb a heti vagy 5 alkalomra szóló jegy, amely 10 Euró, ezen kívül váltható havi jegy, amely 20 alkalomra érvényes és 21 Euróba kerül, végül az éves jegy, amelynek az ára 42 Euró. Korábban a munkát a kutatóteremben minden esetben csak kesztyűben lehetett végezni, amit a kutató bejelentkezéskor, a látogatói díj befizetésekor megkapott. Ezt a szigorítást más

⁶ Bővebben lásd: Ress Imre: Die Ungarische Archivdelegation in Wien als eine Institution zur Lösung von grenzüberschreitenden Archivproblemen. *Scrinium*, Wien, Heft 36–37. 1987. 264–272.; Ress Imre: A bécsi közös levéltárak szétválasztásának kérdése 1918–1919-ben. *Levéltári Közlemények*, 58. (1987) 1–2. 175–193.; Ress Imre: Nemzeti levéltári vagyon – közös szellemi tulajdon. A bécsi magyar levéltári delegáció szerepe a határokon átnyúló levéltári problémák megoldásában. *Levéltári Szemle*, 38. (1988) 1. 3–11. Ress Imre: Der Weg zum Badener Abkommen (Teilung oder Aufbewahrung des Archiverbes der Monarchie). In: *Das Institutionserbe der Monarchie. Das Fortleben der gemeinsamen Vergangenheit in den Archiven. Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs*, Sonderband 4. (1998) 15–24.; Ress Imre: A monarchia levéltári öröksége. A badeni egyezmény létrejötte, 1918–1926. Budapest, 2008.; Fazekas István: Im Dienst Ungarns und Österreichs: Die ungarischen Archivdelegierten und die grenzüberschreitende Archivproblematik. *Scrinium*, Heft 66. (2012) 14–27.

⁷ RESS IMRE: A bécsi állami levéltárak új épülete és szervezeti reformja. *Levéltári Szemle*, 35. (1985) 3. 72–78.

⁸ Az Österreichisches Staatsarchiv elérhetősége: www.oesta.gv.at

egyébbel együtt azonban 2013-ban eltörölte a levéltár vezetősége. Korábban az 1900 előtti dokumentumokról másolatot lehetett rendelni, az 1900 után keletkezett iratokról pedig maga a kutató készíthetett fénymásolatot a kutatóteremben. A szigorítások feloldásának köszönhetően azonban már nincs időkorlátja a másolatok készítésének, hanem a levéltár egy bizonyos összeggel feltöltött kártyát biztosít a kutatónak, aminek megvásárlása után egy szkennel segítségével a kutató önállóan készíti el azokat. A szkennelt képeket pedig saját adathordozójára mentheti.

WIENER STADT- UND LANDESARCHIV (WStL)

Budapest Főváros Levéltárához hasonlatosan a Staatsarchiv mellett Bécsben városi levéltár is működik, amely egyébként a bécsi szövetségi tartomány anyagát is őrzi.⁹

A levéltár az egykori császári gáztartály épületében kapott helyet, abban is a D jelűben, így megközelítése U3 (narancssárga metró, Gasometer megálló) a legpraktikusabb.

A levéltár kutatóterme hétfőtől szerdáig, valamint pénteken 9-től 15.30-ig, csütörtökön pedig 9-től 19 óráig fogadja látogatóit. A regisztráció ingyenes, a kutatóterem 42 kutató befogadására alkalmas, valamint 2 számítógép és mikrofilmolvasó segíti a kutatást. Az egyszerre leadható kérések számát öt tételben maximalizálták, amelyeket a következő munkanapra előkészítenek, amennyiben a kérés 15 óra után kerül leadásra, úgy az csak a következő nyitvatartási nap után kerül előkészítésre.

A Stadtarchiv anyagának egy része már digitális formában is elérhető, amely állomány részét nemcsak az iratok képezik, hanem tervek és térképek is. Fényképezőgép használatára nincs lehetőség, az anyagról másolatot lehet rendelni.

BANKHISTORISCHES ARCHIV DER OESTERREICHISCHEN NATIONALBANK (OENB-BHA)

Az Osztrák Császárságnak 1816 óta volt jegybankja, amely Bécs szívében – Bankgasse – működött.¹⁰ Az 1867. évi kiegyezéstől számítva 11 évvel később, 1878-ban szabadalmaztatott az Osztrák–Magyar Bank, a Monarchia közös jegybankja. A Monarchia felbomlása után megszületett az Oesterreichische Nationalbank, amely az 1938. évi Anschluss értelmében a német Reichsbank része lett. Ennek fényében az 1938 és 1945 között keletkezett anyagok nincsenek is a levéltár állományában, hanem Németországban kerültek elhelyezésre. Az Osztrák Köztársaság helyreállítását követően pedig ismét visszaállt a régi forma.

A jegybanki levéltár vezetője Walter Antonowicz és munkatársa Klaudia Köpf. Az Oesterreichische Nationalbanknak 2002 óta van nyilvános levéltára, melyben tudományos céllal bármely magánszemély végezhet kutatásokat.¹¹ A pénzügyintézetnek folyamatosan olyan feltételeket kell biztosítania – például klimatizált raktárhelyiség – a jegybank épületében működő levéltár részére, hogy a feladatát el tudja látni, máskülönben az anyagát át kellene adnia az Österreichisches Staatsarchivnak.

A Bankhistorisches Archiv kutatóterme Bécsben az Otto Wagner Platzon álló főépület mellett a Rotenhausgasse 4. szám alatti épületben található. A bank biztonsági előírásai a kutatókra is vonatkoznak, így csak az az egyén léphet be az épületbe, aki személyazonosságát igazolja. A kutató egy látogatójeggyel egy zsilipes beléptető rendszeren keresztül jut be az épületbe, s a levéltár munkatársa kíséri el a kutatóteremig. A levéltári kutatóterem az első emeleten található,

⁹ A Wiener Stadt- und Landesarchiv elérhetősége: www.wien.gv.at/kultur/archiv

¹⁰ A jegybank alapításának 200. jubileumát ünnepli idén, melyre a munkatársak két reprezentatív kiadványt készítettek: Die Oesterreichische Nationalbank. Seit 1816. Hrsg. Walter Antonowicz – Elisabeth Dutz – Claudia Köpf – Bernhard Mussak. Wien, Brandstätter Verlag, 2016.; Clemens Jobst – Hans Kernbauer. Die Bank. Das Geld. Der Staat. Nationalbank und Währungspolitik in Österreich 1816–2016. Frankfurt am Main, Campus Verlag, 2016.

¹¹ A Bankhistorisches Archiv der Oesterreichischen Nationalbank elérhetősége: www.oenb.at/Ueber-uns/Bankhistorisches-Archiv

közvetlenül a levéltári alkalmazottak irodája mellett. Az első látogatási alkalommal regisztrációra kerül sor, a beiratkozás ingyenes. A kutatóterem egyidejűleg négy kutató befogadására alkalmas és nyitvatartási idejét tekintve hétfőtől csütörtökig 9-től 15.30-ig pénteken 9-től 15 óráig várja a kutatókat. A megrendelhető akták, dobozok száma nincs maximalizálva, ezt a levéltárossal rugalmasan le lehet egyeztetni. A tájékozódást az anyagban az ELAK (Elektronisches Aktenverwaltungssystem) keresőrendszer nagyban megkönnyíti. Saját fényképezőgép használata engedélyezett, valamint másolatok készítésére is van mód.

A bank iratállományát 8 nagyobb fondba sorolták be, amely az intézménystruktúrát követi. Az elektronikus keresőprogram mellett a kutató a nagytanácsülés jegyzőkönyveiből kinyert aktaszámokon keresztül tudja megkérni a kutatni kívánt iratokat.

Külön érdekesség, hogy a bank főkörmányzóiról, főtitkáraitól és banképületével kapcsolatosan egy képarchívum is a kutatók rendelkezésére áll.

ÖSTERREICHISCHE NATIONALBIBLIOTHEK – SAMMLUNG VON HANDSCHRIFTEN UND ALTEN DRUCKEN

Az Österreichische Nationalbibliothek-ben a beiratkozás nem ingyenes, az éves olvasójegy ára 10, a napié pedig 3 Euró. Természetesen ennek a könyvtárnak is van kézirattára, amit a látogatójeggyel igénybe lehet venni. A kézirattárba való bejutás némi nehézséget állít a leendő kutató elé, de ettől ne riadjon vissza, hiszen megéri az energiabefektetés.

A kézirattári kutatás megkezdése alapos tervezést igényel. Előzetesen fel kell venni a kapcsolatot a kézirattárral, itt tételesen fel kell sorolni a kutatni kívánt anyagot és meg kell indokolnunk azt, hogy miért kívánjuk tanulmányozni az adott iratot.¹² Természetesen az iratok, dokumentumok listáját jelzeteikkel együtt a könyvtár internetes portálján elérhető keresőfelületen keresztül akár otthon is kényelmesen összeállíthatjuk. Idővel a kézirattár munkatársai jelzik, hogy engedélyezik-e a kutatást és a szigorú biztonsági előírásoknak megfelelően megkezdhetjük a munkát. A kézirattár kutatóterme az első kerületben a Josefsplatz 1. szám alatt található. A nyitvatartási időt tekintve október 1-jétől június 30-ig hétfőtől péntekig 9-től 16 óráig, kivétel csütörtök, amikor is hosszított nyitva tartással 19 óráig, a nyári időszakban július 1-jétől szeptember 30-ig pedig normál nyitvatartási idővel áll a kutatók rendelkezésére.

Az iratokat egyenként szolgáltatják ki. Fényképezőgép használata nem megengedett, csak másolatokat tudunk rendelni.

ARCHIV DER UNIVERSITÄT WIEN (AUW)

A XIV. századi alapítású bécsi egyetemnek is van levéltára, a legrégebbi iratuk 1708-ból való. Az egyetem klasszikus jogi és teológiai karok anyaga épp úgy az állomány része, mint a manapság született doktori szigorlati jegyzőkönyvek. Ebben a levéltárban, a szövetségi levéltári törvény értelmében, a 30 évnél régebbi iratok kutathatóak. Az egyetemi levéltár az első kerületben a Postgasse 9. szám alatt található.¹³

Tömegközlekedéssel a legkönnyebben az U3-as metróval lehet megközelíteni (Stubentor megálló). Hétfőtől szerdáig 9-től 15.30-ig, csütörtökön 13-tól 19 óráig, pénteken pedig 9-től 12 óráig várja kutatóit. Kutatásaink megkezdése előtt érdemes jóval előre egyeztetni a levéltár munkatársaival. Másolatok készítésére a felmerülő költségek terhe mellett van lehetőség.

¹²Az Österreichische Nationalbibliothek – Sammlung von Handschriften und alten Drucken elérhetősége: www.onb.ac.at/sammlungen/hschrift

¹³Az Archiv der Universität Wien elérhetősége: bibliothek.univie.ac.at/archiv/index.html

HISTORISCHES ARCHIV DER BANK AUSTRIA

Az Osztrák Császárság és a Monarchia korában élénk pénzügyi és hitelélet működött, melynek egyik legfontosabb intézménye az 1855-ös alapítású Creditanstalt-Bankverein volt. A bank 2002-ben fuzionált, és Bank Austria néven indították újra. Ennek és más pénzintézetnek maradt fent anyaga, amelyeket a Historisches Archiv der Bank Austriában őriznek.¹⁴

A levéltár Lassallestraße 1. szám alatt található a második kerületben, legkönnyebben az U1 (piros metró) és az U2 (lila metró) metszéspontjából (Praterstern megálló) megközelíthető. A levéltár kihasználtságát tekintve alacsony, így rugalmasan áll a kutatókhoz, de ennek ellenére előzetesen egyeztetni kell a kutatással kapcsolatban.

A levéltári kutatóterem az emeleten található és egy irodában működik, ahol egy időben csak néhány személy tud kutatásokat végezni.

Az anyagról saját fényképezőgéppel lehet képeket készíteni, ez ingyenes szolgáltatása a levéltárnak. A kutatókat a munkájukban egy kis kézikönyvtár is segíti a kutatóteremben, amelyben a legfontosabb banktörténeti szakmunkák vannak összegyűjtve elsősorban osztrák, másodsorban egyetemes témában.

¹⁴ A Historisches Archiv der Bank Austria elérhetősége: www.bankaustria.at/barrierefrei/409.jsp